

Az átokházi Hebők Pál beszél

küzdelmes életéről, a kilenc árva sorsáról és Isten áldását kéri jötevői minden cselekedetére

(A Délmagyarország munkatársától) Gondbarázdás arcú, szikár s az életharcban sok sőt bet kapott magyar jelentkezett nálunk: Hebők Pál, az átokházi tragédia egyik szenvedő hőse... Ő volt az, akinek segélykiáltása megmozgatta Szeged társadalmának szívet, az ő kilenc, édesanya nélkül maradt gyermekére gondoltak azok az emberséges emberek, akik eljuttatták adományait kiadóhivatalunkba, hogy egy kis fényugárt lopjanak a szerencsétlen családnak, sőt, téli éjszakájában...

Megilletődve és egy kissé zavartan állott előttünk Hebők Pál, de szívesen és bensőséges, mélyről fakadó hangon válaszolt hozzánk intézett kérdéseinkre. Bevezetőben elmondotta, hogy Imre Mihály dr. várostanyai orvos küldte be hozzánk, hogy megköszönhesse, amiért fölkaroltuk s a jólelkű adakozókkal, együtt pártfogásba vettük őt és gyermekeit. Azután fájó megilletődéssel beszélt arról, hogy milyen szépen éltek elhalt feleségével, pedig sok-sok megpróbáltatáson mentek keresztül. Őt és fél hold földet béreltek a várostól s ezenkívül a gazdasági szakiskola egyik mérnöke adta feleshe nekik illetményföldjét. Ebből éltek, kinlődtak és küzdöttek... A katonaság révén két apró lovuk van, amolyan igazi „átokházi” lovak s ez a két jószág segített a munka terhet viselni. Iparkodtak, két kézzel fogták meg a munka végét s így valahogy fönn tudták tartani magukat.

„Dehogyan adom a gyermekeimet!”

Érdeklődtünk a Hebők-árvák iránt. Hebők Pál kilenc szép gyermeke iránt. Fáradt, fénytelen szemében megcsillant valami, amikor megértette, hogy a gyermekeiről kell beszélnie és egy kis büszkeséggel csöndes szavában felsorolta valamennyit: Jolán 15 éves, Margit 14, Géza 13, Mária 12, Irén 10, Károly 7, Piroska 5, Péter 4 és a kis Emmi 2. A legkisebbeknek, a tizedeknek világrajzot az édesanya életéből került s a tizedik gyermek el is kísérte a hős magyar anyát a szobrához hazába...

— Nem volna-e jobb, ha nagyobb gyermekeiket beadná a városba, valami mesterségre, szolgálatba, vagy esetleg bejuttatná a kisebbiket az árvaházba? — kérdeztük Hebők Páltól. A derék magyar földmunkás szeme elborult és fölkiáltott:

— Dehogyan adom a gyermekeimet! — Aztán szépen, szelíden elmondotta, hogy ő bizony nagyon szereti a kis „cselédkeket”, boldog, ha értük küzdhet, dolgozhat és szeretné becsülettel fölnevelni őket.

— Ugy érzem, mintha szegény jó feleségem szelleme minden nap meglátogatna bennünket, hogy megnéze, hogyan viselem gondját a gyermekeknek... — mondta csöndesen. — Nem szeretném, ha valaha is szemrehányást tehetne nekem, mert nem vigyáztam a gyermekekre...

Megkülönböztet sem tudja nélkülözni őket a munkában, a háztartás körül. Szegény felesége az utolsó hónapokban betegeskedett, sokat feküdt és már akkor úgy ösztözték be a házirendet, hogy Jolánka, a legnagyobb lány vezeti a háztartást. Ő mos, főz, kenyeret süt — mert tud ám kenyeret is sütni, megtanította rá az édesanya — s ellátja a nagy család gondját, mint háziasszony. Margit, aki 14 éves, egy kicsit beteges, ő nem tud dolgozni, de a kisebb gyermekekre ő vigyáz.

— A legidősebb fiam, Géza a két lovat gondozza, ő szokott köcsiskodni és nekem is segít a gazdaságban — mondja Hebők Pál. — Mária

és Irén pásztorokodnak, mert hogy tudunk volna megélni, ha nem iparkodunk mindig nő-lány libát, pulykát fölnevelni. Ez pénzbe nem került, csak a pásztorokodás munkájába. Ezt el-látta a két kisebb lány.

Két birkát és két disznót is nevelt a Hebők-család, persze a fölnevelt, föl hizlalt jószágot eladták s ebből futott a földbérletre, adóra, nos meg a ruházkodásra, mert bizony sok ruha, cipő kellett kilenc gyermek számára...

— A négy kisebb gyermeket egyelőre nem lehet segítségre tartani — folytatta „beszámolója” Hebők Pál —, de ha Isten segít, majd ők is fölseperednek és akkor beállhatnak a munkába.

„Soha ember még nem segített rajtam!”

Megkérdeztük Hebők Páltól, mennyi adósága van, mert az érzékeny adakozók és a Délmagyarország szeretnék az átokházi árvák atyját „kitisztítani”, mint ahogy a tanyavilágban mondják, hogy azután gond nélkül, egész erejével és töretlen munkájával szentelhesse magát szép családjá felnevelésének.

Megtudtuk tőle, hogy a városnak tartozik a földbérletre körülbelül 180 pengővel, azonkívül Bozóki András gazdálkodónak tartozik 250 pengővel. Ezt az összeget a derék gazdálkodónak nagyon fontos volna visszafizetni, mert Bozóki András mindig kisegíti, ha bajba kerül és nemsokára itt a tavaszi szántás-vetés ideje s akkor tőle kaphat majd vetőmagvakat kölcsön, hitelbe.

Hebők Mihály napszámosnak is tartozik 165 pengővel. Nehéz, napszámosmunkája verejtékéből rakta össze Hebők Mihály ezt az összeget és rendelkezésére bocsátotta rokonának, de most neki is kellene már a pénz, egyelőre azonban megelégszik a kamatokkal is.

Hebők Pálnak minden törekvése arra irányul, hogy valamivel nagyobb földön gazdálkodjék. Meg is vette már évekket ezelőtt lelépési díj fejében Hebők Szilveszternek hatholdnyi átokházi futóhomokját 1100 pengőért. Ebből már lefizetett nagy keservesen 900 pengőt s még 200 pengő van hátra, akkor birtokába veheti a földet. Ha ezt a 200 pengőt most ki tudná fizetni, nem öt és fél holdon, de 11 holdon gazdálkodhatna s milyen áldás volna, ha már most, a tavaszi munka kezdetében munkába vehetné azt a hat hold homokos földet is! Ez a vágya, legszebb álma Hebők Pálnak, hogy hat hold homokkal többet öntözhesse meg munkája verejtékével a — családjáért, kilenc szép kis gyermekéért...

— Soha ember még nem segített rajtam! — mondja és az arcán valami esodáló fényesség villan föl. — Most olyan vagyok, mint aki álomban él... Nem tudom elhinni, hogy azok, akik megsegítették embereket... Ugy érzem, most is csak az segített, aki eddig is gondot viselt rám, az Isten... Ő adott nekem és szegény feleségemnek erőt, hogy küzdjünk és dolgozzunk a gyermekeinkért. Most is ő segített, az Isten...

Ugy mondja, mintha templomban lenne és háláimat küldene ahhoz, aki gondot visel az égi madárra s aki ruhazza a mezők liliumát... Aztán bátortalanul hozzáteszi még, hogy a „Délmagyarország” élén álló plébános szemé-lye is arra utal, hogy a Jóisten szolgálja által mutatta meg neki és gyermekeinek most az emberek szívet... És a Gondviselés valóban az emberek szívet választotta eszközü, hogy kilenc magyar gyermeket megmentse az élet és a háza számára...

Hebők Pál búcsúzóul arra kéri bennünket, hogy tolmácsoljuk mindazoknak, akik őt és a gyermekeit megsegítették nagy nyomorúságukban, hogy amíg él Isten áldását kéri jötevőinek minden cselekedetére... És igéri: minden erejével azon lesz, hogy derék, megbízható és áldozatkész embereket neveljen gyermekeiből embertársaik s a háza szolgál-tára...

Igy válik az átokházi tragédia áldássá és annak dokumentumává, hogy van még szeretet ebben a gyűlölködő világban, amikor a fegyverek közepette is meghalotta a társadalom kilenc kis anyátlan árva gyermek sírásának távoli, halk zenéjét...

Irodalompolitika

(A Dugonics-Társaság közgyűlése elé)

Irta: Diósi Géza dr.

A Dugonics-Társaság közgyűlése napján az alább következő sorok röviden ismertetni óhajtják azt az irodalompolitikát, amelyet a Társaság alapításától kezdve folytat.

Az irodalom vajdó kérdései között beszélhetünk jó és rossz irodalompolitikáról. Aki Szeged irodalmi életét hosszú éveken át figyelemmel kíséri, észreveheti, hogy a különböző irodalmi, kulturális egyesületek (a város minden részében) a maguk körében gazdag és választékos anyagtermelésökkel jelentékeny fényerőt a magyar művelődésnek. Magának a városnak olyan sajátos légkörét találjuk itt, amely máshol nem látható és írónak egyéni dolgozása olyan eredetien szegedi, mely nagyrészt helyi zamattal tarkít minden munkát. És ezeknek írói, művelői megtalálták a maguk körét és irodalomalkító lelkük beleilleszkedett abba az írói társasági életbe, melyben elhelyezkedtek. Hogy egyik irodalmi társaság tudományosabb színvonalú, mint a másik és többször ad előadásai egy-egy számaként elvontabb tételt — éppen tagjai nagyrésztének magasabb tudományos képzettsége révén — még nem jelenti azt, hogy egy másik kör, vagy alkalmi előadó nem képviselheti a maga körében sajátos hi-

Bécsi Vásár

1940 március 10-17-ig

Menetdíjkedvezmények
Dijmentes vizum

Ünnepi rendezések sorozata

Bővebb felvilágosítást adnak: a Bécsi Vásár Magyarországi Kirendeltsége, Budapest, V., Vörösmarty-tér 1. (Hamburg Amerika Linie). Tel.: 382-390. A Némethi Irodalmi Vasutak Idegenforgalmi Irodája, Budapest IV., Váci-u. 1-3. Tel.: 180-229, az összes IBUSZ-menetjegyirodák és a MER-Utazási és Menetjegyiroda, Budapest, V., Vörösmarty-tér 1. Tel.: 186-800, valamint a Traveller Utazási Iroda Kft., IBUSZ MÁV hiv. Menetjegyiroda fiókja, Budapest, IV. Mária Valéria-u. 8. Tel.: 18-68-68.

Műbútor, lakberendezés

legfinomabb kivitelben készül

Kocsis Ferenc

műasztalosnál, Fodor-u. 23.

Kerékpárosok!

Elsőrendű kerékpárokat engedélyes árban részletek adom. Gumikat alkalmiakkal most filléres Szántó Sándor ná! Akar kaphat Szeged. (Kiss D. utca) Kiss M. 2.

valását és nem tarthatja szem előtt az írói rend fölemelését.

Nem lehet közömbös, hogy kik mentorkodnak, kik bábkodnak az irodalom és az irodalmi élet körül, hiszen sokszor rajtuk múlik, hogyan csirázik ki az egészséges mag, hogyan vet hajtást és miképpen szökken sudárba a friss tölgy.

A Dugonics-Társaság sudárba növekedett erős tölgy, melynek magját szerencsés kezek ültették el és szorgalmas művelők ápolták a teljes fejlődésig. Számára az irodalompolitika az önzetlen törekvések megnyilvánulása volt, mert immár félszázados (alap. 1892.) munkássága mindig céltudatos úgyszeretettel állott Szeged város és a magyar kulturális haladás emelkedettebb szolgálatába.

A fölolvás-könyv forgatása közben (melybe a fölolvások sajátkezűleg írják be előadásukat) majd minden ülésen szerepel időszeri kérdés és nincs a magyar szellemi életnek egyetlen eseménye, Szeged életnek egy mozzanata, amelyről a Dugonics-Társaság meg ne emlékezett volna. A várost érintő, de egyúttal országos eseményekről, jeles emberekről, évfordulókról, intézményekről a kegyeletes megemlékezések egész sorozata tárul elénk. A Dugonics-Társaság nem mulasztott el semmi alkalmat, hogy a várost és a közönséget érdeklő, vagy a Társasággal bensőbb összeköttetésben álló ügyről ne szólt volna a tagok szereplésén keresztül.

A Dugonics-Társaság első elnöke: Lázár György dr. polgármester, a jó irodalompolitikus ösztönével legfőbb céljának tartotta a múlt század végén az irodalmi érdeklődés felbresztését, a szegedi polgárság minél szélesebb rétegeinek az irodalmi életbe való bekapcsolódását s általában a Társaság tevékenységének és anyagi erejének megalapozását. Ezt a programot vállalta és teljes egészében magáénak vallotta Szalay József dr. főkapitány, akinek elnökségével a Dugonics-Társaság második korszaka kezdődött. Húsz éven át (1917—1937) vezető a Dugonics-Társaságot és intézete ügyeit olyan szeretettel és buzgalommal, hogy hozzáértő irányítása nagyrabecsülést váltott ki minden körben. Az ő elnöksége idején 153 ülést tartott a Társaság; előtte 25 éven át 146 fölolvásos ülés volt. Meghonosította a vidéki fölolvásos üléseket s a Dugonics-Társaság több megtisztelő meghívást kapott más városokba. Ilyen alkalmakkor a legkiválóbb szegedi tagok mutatkoztak be a vidéknek. A szellemi kapcsolat erősítése végett Szalay József vidéki irodalmi társaságokat is meghívott Szegedre s a jeles fővárosi írók majd mind szerepeltek a Dugonics-Társaság fölolvásos asztalánál. Azt az elvet, amelyet Lázár György és Szalay József példaadó munkásságukkal világosan megjelöltek a Dugonics-Társaság számára, minden téren magáévá tette Várady Imre dr. egyetemi tanár, a Dugonics-Társaság jelenlegi elnöke. Személyében olyan ember került a Társaság élére, kinek kitaró munkaszeretete, minden ideális szépért lelkesedése, buzgóssága és szervező ereje máris öröndetesen mutatja hatását. Előöklé választásakor adott széleskörű, messzeágazó és minden kulturális mozzanatra kiterjedő programja ékes tanúbizonysága az ő jó irodalompolitikájának, mely csak eredményes és marandó értéket hozhat létre: egy fejlettebb, tisztultabb, emelkedettebb és magyarabb irodalmi és művészeti közszellem kialakulását.

Csendes levél a ponyváról,

Kazinczyról és a halálvölgyről...

Egy könyvet küldtél be hozzánk Kedves Barátom azzal, hogy ellentétben a kemény könyvekkel szemben szokásos gyakorlattal, ne csak a címlapot nézzük meg, ne csak a bevezetőt olvassuk el, hanem türelemmel lapozzuk végig és emésszük meg betűről-betűre a tartalmát. Megéri — amint írod — mert ez a könyv egy kis tükör, amelyben visszanezi magát a mai olcsóhús-híg világ. Messziről jött a leveled és a küldeményed, egy távoli falu visszavonult magányából, ahol ráérsz elgondolkodni azon, hogy milyen különös változásokon megy keresztül és mégis milyen egyforma mindig az élet.

Egy ponyvaregény az, amelyet címünkre küldtél. Hogy miről szól, az most nem fontos, hogy ki írta, az sohasem lesz lényeges. A könyv eseményeinek rohanásában a szerelem és a gyilkosság olyan rejtelmes gyorsasággal követi egymást, mint ahogy ez illik a mai élet percékre szóló hangulatához. S a könyv terjed, veszik a nagyvárosok szaladó emberei, vásárolják a falvak meg nem nevelt és elhanyagolt lakói. Ez kell és ez tetszik, mert az ember nem tud berendezkedni arra, hogy napokat, hónapokat, vagy éveket jelentő elmélyüléssel vegyen kezébe könyvet, vagy tollat. Olvasó és író csak másnapra előlegezi magának az életet, hiszen H. G. Wells kérdése: a „mi lesz holnap?” nem évszázadokra toldódik el, hanem itt van közvetlen közelünkben, a sarkunkban. Ezt a kényszerítő ténytet veheted és nézheted azzal a megátalkodott és nemzetközi reklámmá lett gúnynyal, amely G. B. Shaw tűzveszélyes szakála mögül tör elő néha mint nézet és vélemény, de vizsgálhatod azzal a végső és végtelen keserőséggel is, amellyel József Attila vetette magát megoldásként a vouat kerekéi elé.

Leveledben egy kérdést tettél föl; azt, hogy miért tud ma létalapot és létjogot kiérdemelni magának a ponyvaregény? S ha nagyon fölületes lennél, a föntiekben talán meg is lelnéd a magyarázatát. A ránemérés, a túlekedő sietség vad deszpotizmüst teremtett a szellemi élet tereumán. S ez a sietség ma nem az egyén megnyilatkozása, mint volt annakidején, amikor Hugó Károly riasztó habzsolással mártotta bele a tollát minden nemzet mindennyelvű irodalmába, hogy csak önmagát lássa előrohanni a mellette-rohanók között: ez a gyors lépés ma kollektív jelenség, a holnapba-kívánczóság totális törvényszerűsége. De ha csak ebben keresnéd az okát és indítórugóját föltett kérdésed hátterének, akkor figyelmen kívül kellene hagynod Villont, a züllött rablót és gyilkos csavargót, aki életének bizonytalanságában, napjainak sivár kilátástalanságában — amikor minden percben mindenkinél jobban kellett sietnie sokszor az akasztófa árnyéka alól — egyik legesodátosabb költője tudott lenni és tudott maradni hazájának. És figyelmen kívül kellene hagynod azoknak végtelen sorát, akik éppen a másnap kilátástalanság roppant betegségéből merítették az örök élet, a mindig-megmaradás nagyszerű igéit.

A gyorsaság tehát lehet egyik tényező, de nem a végök. Másol van a hiba — állapítod meg te is a leveledben — s ezt a hibát abban véled megtalálni, hogy a tollfogó emberekből kivesszét a hivatástudat, a kötelességérzet és ezzel együtt az önkritika. De itt újabb kérdéssel állasz szemközt s kérdéssé centrumában talán Macchiavelli áll: vajjon nem a maihoz hasonló korban született-e meg „Il Principe”-je, amelynek lelkiismeretlen borzalmaiból a mai kutatók azt hámozzák ki, hogy nem az író lefektetett szemléletét tartalmazzák, hanem éppen ellenkezőleg, az irtózatos gúny köntösébe bújtatott burkolt állásfoglalás az akkori kor és minden korok fejedelméi ellen. Ha ez igaz, akkor annak is igaznak kell lennie, hogy a mai — múlthoz hasonló — korban is kell élniök mindenhol és nálunk is új Macchiavelliknek, akik önkritikájuk biztos ítéletében vállalják a jelen és jövő gyűlöletét és megnemértését csak azért, mert nem tudnak és nem akarnak mást írni, csak amit a hivatásuk előír. Nagynevű írók adják oda magukat egy-egy sikerült ponyvaregény kereseti lehetőségének s amikor ezt írom neked, tudom, hogy tisztában vagy a „ponyvaregény” definíciójával. Tudjuk, hogy nemcsak a gyilkosság vérszaga jelent ponyvaízt. S ez a tény érthetővé teszi, hogy ezek a kirívó esetek csak fölületes vélemény szerint jellemzők a korra, sokkal inkább jellemzők az egyénre, a mindenkor élni és érvényesülni akaró kortársra.

S oknyomozásod során ennél a pontnál értél el ahhoz a konklúzióhoz, amely a ponyva sikerét a politikának, a konjunktúra ügyes kilesésének eredményeként könyveli el. Kényes pont, amelyet te is kerülsz, pedig messze élsz egy távoli falu csöndjében. Egy bizonyos — s ebben mindketten megegyezünk — a politika csak tölt ismer és lát az irodalomban. A kritika megszűnik s csak annyiban nyilatkozik meg, amennyiben a mű politikai szemlélete ellen kell állást foglalnia. Kazinczy Ferenc két mondatát idézem itt neked, az egyik: „Addig nem lesz nálunk irodalom, amíg nem recenziáltnak az írók...”, s a másik: „Csupán a hazafiság nem teszi költővé az embert...” Mind a két mondatot elfeledték és eltemették az emberek. Hiszen egyrészt a kritika ma nem hü, nem igaz és nem igazságos. Ami pedig a másik mondatot illeti: kell-e világítóbb bizonyíték Kazinczy szellemének elfelejtésére mint azt hogy az újságok hasábjain egyre többször kap hangot a ponyva egyenlőségűsége akkor, ha az „nemzeti” ruhába öltözik. Igen Öreg Barátom, ide jutottunk. Mindegy, hogy mi születik meg a papíron: a látszat, a külső a fontos és nem a tartalom. Erre azt felelhetsz, hogy ilyen úton lehet a kisigényű tömegbe minél határozottabban belénevelni a nemzeti érzést, mert a tömeg ezeket a kisméretű könyveket olvassa, ezek terjednek el a levél elején jelzett ránemérés miatt. De hát akkor érvényét veszítette a mai időkben Zrínyi ánum-elleni orvossága, Balassa Bálint költészet, Berzsenyi féltő keserősége és Ady roppant védekező ülése? Nem ezek nevelnek, hanem az úsütetű rémregények?...

Sok mindent kérdezhetsz még egymástól, de fogytán a levélpapír. Befejezősül térjünk vissza egy pillanatra erre a névre: József Attila. Egyik nagy budapesti lap annakidején 13 sorban írt róla olyan nekrológot, amely szégyene marad a magyar érték-megbecsülés modern szellemének. „Baloldali” költőként temette el gyorsan ezt a örökszavú poétát s ugyanakkor 26 sort áldozott az állatkert egyik eldögölt hamburgi vizilójának. Vagy idézzük az újságot, amely Szabó Dezső hatvanesztendő jubileumán hihetetlen nagyképszerűséggel lerázta a mai magyar irodalomról azt az író, akinek tanulmányait az „Alliance Française”-ben tanítják s akinek hatalmas magyar értéke előtt megáll tisztelni a külföld; s ennek a két temető hasábjain alján vastag betűkkel hirdeti, hogy megjelent a betűregénysorozat legújabb és minden eddiginél nagyszerűbb száma, amely új értéke az irányzatos magyar irodalmának: „A Halál völgye...”

Ez a mai irodalmi nevelés. Ehhez nem kell többet hozzáfűznöm. Véletlen az, hogy éppen ezt a ponyvát, ezt a nagyszerű „halálvölgyét” küldted el hozzánk: most került csak a kezébe. De jellemző, hogy milyen nagy és hosszú utakat futnak be ezek a regények irodalmunk halálvölgyében. De ahol völgy van, ott hegy is emelkedik. S a hegyen, a szikláknak egy talpalatnyi földjében is színek nyílnak és virágok teremnek, ha a nap zeme fut végig az ormokon.

Ez a vigasztalás és ez a búcsú. Ölel barátod

(szigeti halász)

Amerikai citromos készítmények

arcsívek, krémek, olajok, puderek, Széplő elleni fényvédő szerek.

Reller Oszkárné kozmetikai Intézet

Szeged, Dugonics-tér 11. L. em. Telefon 26—02. Arcápolás, Szépségápolás, szemápolás, szőrzetápolás végleges eltávolítása, Fénykeresés.

Tanítványok kiképzése. Olcsó bérletrendszer.